

SEZNAM LAŽJE BERLJIVIH KNJIG ZA OKLEVAJOČE BRALCE IN BRALCE Z DISLEKSIJO

2008 smo za izhodišča pri odpiranju tovrstne problematike poprosili **asist. mag. dr. Mileno Košak Babuder** (Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta in Društvo Bravo). Tedaj je **mag. Tilka Jamnik** (Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS), pripravila okvirni seznam lažje berljivih knjig, ki ga je tokrat dopolnila. Toda v zadnjem času se je pojavilo precej slikanic, oblikovanih v skladu s priporočili za oblikovanje gradiv za bralce z disleksijo; le-te je strnila v posebnem seznamu.

asist.mag. Milena Košak Babuder
Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Kriteriji za določitev bralnega gradiva za oklevajoče bralce in bralce z disleksijo

Namen in cilj branja ni le prevajanje napisanih črk v glasove in besede, temveč razumevanje in sledenje informacijam, ki jih napisane besede sporočajo. Otroci, ki večino branja osvajajo počasneje in oklevajoče, ter otroci in mladostniki, pri katerih je proces avtomatizacije oviran zaradi specifične motnje branja - disleksije, sporočilu napisanega težje sledijo. K njihovi uspešnosti in pripravljenosti za branje močno prispeva oblika in jezikovna zahtevnost bralnega gradiva. Zato je zelo pomembno, da je napisano gradivo oblikovano tako, da so njegove informacije bolj dostopne in omogočajo oklevajočim bralcem in bralcem z disleksijo več časa za njihovo razumevanje.

Kriteriji, ki so nam v pomoč za opredelitev slikanic in knjig, dostopnejših za oklevajoče bralce in bralce z disleksijo

Oblika tiskanih črk (font style)

Črke naj bodo zaokrožene, z razločnim in čitljivim izgledom, prijetnim na pogled. Priporočljiv je tisk, kjer je med črkami prostor, da si črke ne sledijo tesno druga za drugo. Črke, ki imajo neobičajno obliko, povzročajo pri branju težave.

Najustreznejša oblika tiska je ali Comic Sans, primerna je tudi oblika Verdana, Helvetica, Tahoma in Trebuchet. Poševna oblika črk ni ustrezna.

Velikost črk je nekoliko večja, med 12pt ali 14pt do 18pt.

Če je le možno, izbiramo za otroke, ki že poznajo male tiskane črke, slikanice z malimi namesto velikimi tiskanimi črkami. Male tiskane črke so lažje berljive, ker s svojimi repki in zankami nad in pod črto poudarjajo svojo obliko. Besedilo, kjer so poudarjene besede napisane z velikimi tiskanimi črkami, je težje berljivo.

Papir

Najustreznejša je krem ali sivobela barva papirja.

Moten papir brez leska je ustreznější kot bleščoč papir, ker zmanjšuje bleščanje.

Papir mora biti dovolj debel, da ne proseva besedila na drugo stran.

Slog predstavitve besedila

Način predstavitve besedila lahko močno vpliva tako na berljivost kot na začetni vidni vtis.

Vrstice naj imajo največ 60 do 70 znakov. Vrstice, ki so predolge ali prekratke, lahko predstavljajo za oči napor.

Med odstavki so priporočljivi presledki, s katerimi je besedilo ločeno in daje občutek zračnosti.

Slikanice in knjige z zgoščeno napisanimi besedili niso primerne.

Lažje berljive so slikanice in knjige, v katerih so vrstice poravnane le na levem robu.

Ob obojestranski poravnavi besedila so presledki med besedami v vrsticah neenakomerni, kar otežuje branje.

Priporočljiv je širši, od 1.5 do 2-kratni razmak med vrsticami. Bralcu omogoča lažje sledenje s prstom in zanesljivejše prehajanje iz ene vrstice v drugo. Zaradi težav z orientacijo bralci pogosto preskočijo vrstico v strnjem besedilu.

Stil pisanja

Na bralca vpliva tudi jezikovni stil, ki je uporabljen v besedilu. Ob dolgih in zapletenih stavkih se bralec slabše orientira in jih težje razume. Prav tako težje sledi besedilu, ki vsebuje veliko opisov in razmišljanj.

Knjige naj bodo dinamične, razgibane, v njih naj prevladuje dvogovor.

Takšen način pisanja omogoča bralcu, da se lažje vživi v dogajanje, predstavljeno v knjigi.

Stavki naj bodo kratki in enostavni.

Pozorni bodite, kje v vrstici se prične stavek. Osebe z disleksijo težje sledijo stavku, ki se začne na koncu vrstice.

Pa še nekaj namigov, kako lahko otrokom olajšamo branje:

Dober kontrast med ozadjem in črkami (priporočljiv je okrepljen temno zelen tisk na rumenem, krem, svetlo zelenem ali sivo belem papirju). Otroci z vizualnimi težavami in tisti z disleksijo imajo ob običajnem tisku (črn tisk na belem papirju) pogosto občutek, kot da se besedilo premika ter da postajajo vrstice zamegljene. Otroku svetujemo, da uporablja bralna ravnilca ali barvne plastične prosojnice, ki se namestijo čez besedilo. Z barvnimi prosojnicami se zmehča učinke običajno natisnjene besedila, ki so lahko za otroka zelo izčrpavajoči.

Namesto barvnih prosojnic lahko otroci uporabljajo očala z obarvanimi lečami (modrimi, roza), ki imajo podoben učinek na branje. Barva ima pogosto pomirjujoč učinek, kar tudi pomaga otrokom, da lažje berejo.

Izbiramo slikanice, ki imajo besedilo le na eni strani, ločeno od ilustracije, oziroma je besedilo pod ilustracijo. Otroci težko berejo besedilo, ki je razdrobljeno po celi strani papirja in besedilo, ki leži na ilustraciji.

Prav tako so ustreznejše slikanice in knjige, v katerih besedilo ne leži na grafičnem ozadju oz. ilustraciji.

Ilustracije naj bodo v kontrastnih barvah, s čim manj izraženimi detajli.

Pri otrocih, pri katerih se jezikovni razvoj in percepcija razvijata počasneje, ter pri tistih z disleksijo je zelo pomembna tudi izbira bralnega gradiva ... Zapletene besede in svojske besedne fraze prispevajo le k večji otrokovi zmedenosti. Zato izbiramo jezikovno preprostejše vsebine.

Opisani kriteriji in priporočila so v pomoč tako učiteljem kot staršem pri izbiranju slikanic ali knjig, ki bodo privlačne in v izziv otrokom in mladostnikom s še ne avtomatizirano večino branja.

SEZNAM LAŽJE BERLJIVIH KNJIG

Za bralce z disleksijo in za bralce z drugimi bralnimi težavami, za oklevajoče bralce, tudi za bralce s slabšim jezikovnim znanjem slovenščine (za slovenske otroke v zamejstvu in v drugih državah) ipd.

Za začetne bralce

BAUMGART, Klaus: **Lara gre v šolo**. Tudi druge slikanice o Lari. Ljubljana: Kres.
CARL, Eric: **Slikanice**, vsi naslovi. Ljubljana: Epta.
HILL, Eric: **Slikanice**, vsi naslovi. Ljubljana: Mladinska knjiga.
JENNINGS, Sharon: **Zbirka Beremo s Frančkom**. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
LANGEN, Annette: **Feliksova pisma in Feliksova pisma iz cirkusa**. Ljubljana: Mladinska knjiga.
MANČEK, Marjan: **Zbirka Modri medvedek**. Ljubljana, Mladinska knjiga.
ŠTEFAN, Anja: **Lešniki, lešniki**. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2000.
VELTHUIJS, Max: **Zbirka Žabec**. Ljubljana: Epta, Slovenska knjiga in Mladinska knjiga.
Zbirka Sončnice (različni avtorji, različni naslovi). Ljubljana: DZS.

Za bralce 1. triletja

MUCK, Desa: **Zbirka Anica**. Ljubljana: Mladinska knjiga.
NÖSTLINGER, Christine: **Zbirka Franceve zgodbe**. Celovec: Mohorjeva.
NÖSTLINGER, Christine: **Zbirka Mini**. Ljubljana: Slovenska knjiga in Piano.
OSBORNE, P. M.: **Zbirka Čarobna hišica na drevesu**. Ljubljana: Grlica.
SIMON, Francesca: **Zbirka Grozni Gašper**. Tržič: Učila International.
VIDMAR, Janja: **Zbirka Navihanček Matic**. Ljubljana: Karantanija.
VIDMAR, Janja: **Bučko Superga**. Ljubljana: Karantanija, 2006.
Zbirka Berem sam (različni avtorji, različni naslovi). Ljubljana: Kres.
Zbirka Levčki (različni avtorji, različni naslovi). Ljubljana: Grlica.
Zbirka Pirati (različni avtorji, različni naslovi). Ljubljana: Grlica.
Zbirka Zakladnica (različni avtorji, različni naslovi, štiri težavnostne stopnje). Ljubljana: Educy.

Za bralce 2. triletja

BANSCHERUS, Jürgen: **Zbirka Detektiv Kvjatkovski**. Tržič: Učila International.
FIENBERG, Anna: **Zbirka Taši**. Dob pri Domžalah: Miš.
HERGÉ: **Zbirka Tintin in njegove pustolovščine**. Tržič: Učila International.
JENNINGS, Paul: **Gizmo in Vrni se, Gizmo**. Dob pri Domžalah: Miš.

¹ Seznam je le okviren in ga je seveda mogoče dopolniti še z več naslovi in novostmi. Dopolnjen 30. 6. 2016 (Priročnik Pionirske s knjigami iz leta 2015 še ni izšel).

MANČEK, Marjan: **Zbirka Hribci**. Ljubljana, DZS.
McGANN, Oisín: **Zbirka Odštekan dedek**. Dob pri Domžalah: Miš.
MUSTER, Miki: **Zbirka Jubilejna izdaja stripov Miki Muster**. Ljubljana: Delo.
PILKEY, Dav: **Zbirka Kapitan Gatnik**. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Za bralce 3. triletja

Vse knjige iz zbirke Iziberi, Dob pri Domžalah: Miš (10 naslovov)

Butcher, Kristin: **Zeejev način**.
Dakers, Diane: **Na svobodi**.
Goobie, Beth: **Punca, ki nekaj velja**.
Goobie, Beth: **Močnejša od besede**.
Harvey, Sarah N.: **Plastika**.
Heneghan, James: **Udarno moštvo**.
Mac, Carrie: **Uročena**.
Stevenson, Robin Hjordis: **Ne brez boja**.
Vidmar, Janja: **Brez**.
Withers, Pam: **Do zadnjega diha**.

Seznam je pripravljen s pomočjo Priročnikov za branje kakovostnih mladinskih knjig, ki jih pripravlja Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo pri Mestni knjižnici Ljubljana: <http://www.mklj.si/prirocnik/item/451>

SEZNAM LEPOSLOVNIH KNJIG,²

oblikovanih v skladu s priporočili za oblikovanje gradiv za bralce z disleksijo

Vse knjige, ki jih izdaja založba Malinc iz Medvod, so oblikovane dislektikom prijazno!

Svetujemo, da knjige, ki so v seznamih razdeljene na običajne stopnje, uporabljate glede na bralne in jezikovne zmožnosti bralcev z disleksijo:

B – primerno za otroke med 3. in 6. letom, tudi še v zgodnjem bralnem obdobju
1. stopnja – primerno za učence 1., 2. in 3. razredov OŠ, tudi še na 2. stopnji
2. stopnja – primerno za učence 4., 5. in 6. razredov OŠ, tudi še na 3. stopnji
3. stopnja – primerno za učence 7., 8. in 9. razredov OŠ, tudi za srednješolce

| C | B- stopnja

Caf, Bojana: **Škrat črkovil**.
Ilustr. Barbara Kariž. Spr. beseda Milena Košak Babuder. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, 2010, 33 str.
| C | B- stopnja | spremna beseda, za dislektike
| branje, črke, pisanje, škratje, težave

Igerabide, Juan Kruz: **serija – 5 naslovov o Joni:**
Jona v stiski = Jonás en apuros.
dečki / kraje / pekarnice / problemi najmlajših / trgovine

² Seznam bi bilo seveda mogoče dopolniti še z več naslovi; predvsem ga dopolnjujte z novostmi po svoji strokovni presoji ter glede na želje in zanimanja mladih bralcev.

Jona ima veliko težavo = Jonás tiene un problemamuy gordo.

Nočna enureza - čarovnice / pomoč / problemi najmlajših / spanje

Jona in prestrašeni hladilnik = Jonás y el frigorífico miedoso.

| hladilniki, problemi najmlajših, strah

Jona je žalosten = La pena de Jonás.

| družina, nesoglasja, prepir, žalost

Igerabide, Juan Kruz: Jonova budilka = El despertador de Jonás.

| bratje, družina, nevarnosti, problemi najmlajših, sestre

Vse je Prev. Barbara Pregelj. Ilustr. Mikel Valverde. Medvode: Malinc, 2012 - 2016. (Še).

| C | B- stopnja | besedilo tudi v španskem jeziku, knjige so del nanizanke, za dislektike

Isol: **Družinska skrivnost.**

Prev. Barbara Pregelj. Ilustr. Isol. Medvode: Malinc, 2015. (Še), 46 str.

| C | B- stopnja | [ODLIČNO], besedilo tudi v španskem jeziku, humor

| deklice, drugačnost, družina, raznolikost, sram, videz

Isol: **Kulturna izmenjava.**

Prev. Barbara Pregelj. Ilustr. Isol. Medvode: Malinc, 2015. (Še), 34 str.

| C | B- stopnja | [ODLIČNO], besedilo tudi v španskem jeziku

| Afrika, dečki, sloni, televizija, večkulturnost, zasvojenost, živali v domišljiji

Isol: **Poredni Petit = Petit, el monstruo.**

Prev. Barbara Pregelj. Ilustr. Isol. Medvode: Malinc, 2014. (Še), 36 str.

| C | B- stopnja | besedilo tudi v španskem jeziku

| dečki, problemi najmlajših, vsakdan

O petelinčku: ljudska pripovedka.

Ilustr. Nina Rupel. Spr. beseda Tanja Černe. Prir. Zdenka HLIŠ. Ljubljana: Družba Piano, 2008, 18 str.

| C | B- stopnja | po ljudskem izročilu, pregovori, velike tiskane črke, za dislektike | kmetija, kokoši, lisice

Podgoršek, Mojiceja: **Črviva zgodba.**

Ilustr. Evgenija Jarc. Spr. beseda Simona Polše Zupan. Kranj: Damodar, 2008. (Igrivo branje), 44 str.

| C | B- stopnja | didaktične vzpodbude, poučno leposlovje, slikanica izrezanka, verzi, za dislektike, za jezikovno vzgojo | besede, črke, sadje, živali v domišljiji

Podgoršek, Mojiceja: **O polžu, ki je kupoval novo hiško.**

Ilustr. Evgenija Jarc. Spr. beseda Magda Štupnikar. Spr. gradivo Simona Polše Zupan. Kranj: Damodar, 2009. (Igrivo branje), 35 str. Dodatek: nalepke

| C | B- stopnja | spremna beseda, za dislektike

| branje, polži, pomoč, stiske, težave, živali v domišljiji

Romanišin, Romana in Lesiv, Andrij: **Zvezde in makova zrna.**

Prev. Andreja Kalc. Ilustr. avtorja. Medvode: Malinc, 2016, 28 str.

| C | B- stopnja |

|svet, opazovanje, deklice, matematika, štetje, števila, prijazno bralcem z disleksijo

Zubizarreta, Patxi: **Usoa, prišla si kot ptica = Usoa, llegaste por el aire.**

Prev. Barbara Pregelj. Ilustr. Elena Odriozola. Medvode: Malinc, 2012, 26 str.

| C | B- stopnja | [ZELO DOBRO], besedilo tudi v drugem jeziku, simbolična pripoved, za dislektike
| Afrika, deklice, posvojitve, revščina, večkulturnost, vojne

| C | 1. stopnja

Aesopus: ***Osel in pes.***

Prev. Danica Š. Novosel. Ilustr. Nina Rupel. Spr. beseda Milena Košak Babuder. Ljubljana: Družba Piano, 2010, 20 str.

| C | 1. stopnja | [DOBRO], basni, spremna beseda, velike tiskane črke, za dislektike | živali v domišljiji

Jakob, Jure: ***Morje.***

Ilustr. Anja Jerčič Jakob. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2016.

| C | 1. stopnja |

| morje, morske živali, poezija, prijazno bralcem z disleksijo

Kesič Dimić, Katarina: ***Slon pleza na drevo.***

Ilustr. Ivan Mitrevski. Spr. beseda Marjan Šarec, Marija Kavkler. Ljubljana: Buča, 2015, 44 str.

| C | 1. stopnja | [ZELO DOBRO], spremna beseda, za dislektike, za pogovore o knjigah | nasilje, šola, učitelji, vzgoja, živali v domišljiji

Korez, Karmen: ***Čisto poseben levček Leon.***

Ilustr. David Fartek. Ljubljana: Bravo, društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami, 2009, 28 str.

| C | 1. stopnja | za dislektike | branje, razumevanje, šola, težave

Hanuš, Barbara: ***O Jakobu in mucih Mici.*** 3 naslovi, vsak v 2 izdajah:

Maškare = Maschere = Maskarák = Fasching = Carnival costumes.

Prev. Sergio Sozi, Magda Berden, Andrea Švab, David Limon. Ilustr. Ana Zavadlav. Dob pri Domžalah: Miš, 2011, 23 str., besedilo tudi v it., madž., nem. in angl. jeziku
Maškare = Maskenbal = Foušing = Maska = Maškare.

Prev. Iva Kosmos, Darko Jan Spasov, Romeo Horvat, Sonja Dolžan. Ilustr. Ana Zavadlav. Dob pri Domžalah: Miš, 2011, 23 str., besedilo tudi v angleškem, nemškem, hrvaškem jeziku.

| C | 1. stopnja | [ZELO DOBRO], besedilo tudi v hrv., mak., rom. in alb. jeziku, slovar slikovni, velike tiskane črke, za začetno samostojno branje

| medbesedilnost, pust, večkulturnost

Novoletna smrečica = Božično drvce = Novogodišna elka = Neve beršeskro boroco = Bredhi i vitit të ri.

Prev. Iva Kosmos, Darko Jan Spasov, Romeo Horvat, Sonja Dolžan, Jordana Shemko. Ilustr. Ana Zavadlav. Dob pri Domžalah: Miš, 2010, 27 str., besedilo tudi v hrv., mak., rom. in alb. jeziku

Novoletna smrečica = L' albero di natale = A karácsonyfa = Der Weihnachtsbaum.

Prev. Sergio Sozi, Magda Berden, Andrea Švab. Ilustr. Ana Zavadlav. Dob pri Domžalah: Miš, 2010, 23 str.

| C | 1. stopnja | [ZELO DOBRO], besedilo tudi v it., madž. in nem. jeziku, velike tiskane črke

| božič, darila, disleksija, prazniki, večkulturnost

Rojstni dan = Il compleanno = A születésnap = Der Geburtstag.

Prev. Sergio Sozi, Magda Berden, Andrea Švab. Ilustr. Ana Zavadlav. Dob pri Domžalah: Miš, 2009, 23 str., str., besedilo tudi v hrv., mak. in rom. jeziku.

Rojstni dan = Rođendan = Rodenden = Ulipnaskro dij.

Prev. Iva Kosmos, Darko Jan Spasov, Romeo Horvat. Ilustr. Ana Zavadlav. Dob pri Domžalah: Miš, 2009, 23 str.

| C | 1. stopnja | besedilo tudi v hrv., mak. in rom. jeziku, slovar slikovni, velike tiskane črke, za dislektike, za začetno samostojno branje
| družina, prijateljstvo, rojstni dan, sosedje, večkulturnost

Kristín Steinsdóttir: **Angel v soseski.**

Ilustr. Halla Sólveig Thorgeirsdóttir. Prev. Tadeja Habicht in Kristina Jurkovič. Medvode: Malinc, 2016, 103 str.

| C | 1. stopnja | knjige za osebe z disleksijo

Podgoršek, Mojiceja: **Medo reši vsako zmedo.**

Ilustr. Polona Lovšin. Spr. beseda Milena: Kosirnik, Andreja Košak Babuder. Kranj: Damodar, 2007. (Igrivo branje), 50 str. Dodatek: Igralna podloga z nalepkami

| C | 1. stopnja | didaktične vzpodbude, poučno leposlovje, verzi, za dislektike, za jezikovno vzgojo | branje, črke, medvedi, namišljeni prijatelji, živali v domišljiji

Kenda Hussu, Damjana: **Čudežno zdravilo za Zalo:** zgodba z mestnih ulic.

Ilustr. Zarja Menart. Ljubljana: Forma 7, 2011, 56 str.

| C | 1. stopnja | [DOBRO], za dislektike | bolezni, dečki, golobi

Nöstlinger, Christine: **Mini gre na morje.**

Prev. Danica Š. Novosel. Ilustr. Christine jun. Nöstlinger. Ljubljana: Družba Piano, 2007, 64 str.

| C | 1. stopnja | knjiga je del nanizanke, za dislektike, za začetno samostojno branje | deklice, družina, morje, počitnice

Santos, Care: **Prodám mamó.**

Prev. Barbara Pregelj. Ilustr. Andrés Guerrero. Spr. beseda Milena Blažič. Medvode: Malinc, 2014, 137 str.

| C | 1. stopnja | [ODLIČNO], o avtorjih, spremna beseda
| bratje, družina, ljubosumje, matere, prijateljstvo, problemi najmlajših

Santos, Care: **Prodám očeta.**

Prev. Barbara Pregelj. Ilustr. Andrés Guerrero. Medvode: Malinc, 2015, 138 str.

| C | 1. stopnja | o avtorjih
| delo, družina, hčere, očetje, prijateljstvo, problemi najmlajših, televizija

| P | 2. stopnja

María Teresa Andruetto: **Juanova dežela.**

Prev. Barbara Pregelj. Ilustr. Gabriel Hernández Walta. Spr. beseda Barbara Pregelj. Medvode: Malinc, 2014. (Državljeni sveta), 85 str.

| P | 2. stopnja | [ODLIČNO], o avtorjih, spremna beseda, za pogovore o knjigah
| Argentina, dečki, deklice, družba (skupnost), družina, ljubezen, mesta, odpadki, podeželje, prijateljstvo, revščina, stoletje, 2. pol. 20.

Landa, Mariasun: **Krokodil pod posteljo.**

Prev. Barbara Pregelj. Ilustr. Pšena Kovačič. Spr. beseda Mari Jose Olaziregi. Medvode: Malinc, 2012, 76 str.

| P | 2. stopnja | [DOBRO], o avtorjih, spremna beseda, za dislektike
| nonsens, osamljenost, strah